
**DEMOKRATİK EĞİTİM POLİTİKASI
(ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM)**

**DEMOCRATIC EDUCATION POLICY
(A CRITICAL APPROACH)**

Yener ÖZEN*
Abdulkadir GÜL*
Fikret GÜLAÇTI*

ÖZET

Demokratik eğitim politikası, eğitsel niteliklerde ya da eğitsel değişikliklerde belirlenen ilkelerin demokrasinin parametrelerine ya da temel sayıtlarına, uyum olarak anlaşılmalıdır. Bu çalışmada demokratik eğitim politikasına yön veren değişkenler, demokrasi felsefesini oluşturan teoremler tartışılmıştır. Demokratik bir eğitim modeli yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Demokrasi, Demokratik Eğitim Politikası

ABSTRACT

Democratic educational policy should be understand as an acuardance of with basic hypothesis and parametes of the principles which are determimicate in educational qualities or educational variations. İn this study, the variations directing democtatic education policy and the theorems forming the philosophy of democracy were discussed. Conseqently, we tried to achieve a modal for democratic education.

Key-Words: Education, Democracy, Democratic Education Policy.

1. GİRİŞ

Eğitim üzerine çok şey söylenmiştir, genel tarihi süreç itibariyle de bu böyledir. Eğitim nedir, ne değildir, amaçları nelerdir? Bunlar ve benzerleri, çoğaltılacak daha nice sorular temelde konunun sınırlarını belirlemesi açısından da önemlidir. Kapsamlı bir alan olan eğitimin tüm kapsamlarını ortaya koymak bizim konumuzu aştığından, biz burada sadece tanım kapsamında kalarak bir tanımlama denemesi oluşturarak eğitim politikasını tanımlandırmaya çalışarak demokratik eğitim politikası tanımı oluşturmaya çalışacağız.

Eğitim planlanması ve politikası arasında zorunlu bir ilişki vardır.

* Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

Planlama ve politika konusunda çok şey söylenmiş olması bir yana eğitim disiplinler arası bir alan ve diğer disiplinlerden de yararlanan bir disiplin olarak çok boyutlu bir içeriğe sahiptir. Eğitimin uygulamalı ve de kuramsal olmak üzere iki boyutu vardır. Planlama/politika arasındaki ilişkinin dolayısıyla eğitimin bu kuramsal ve de uygulamalı boyutla yakından ilgisi vardır. Çünkü eğitimin meşruiyet ve uygulamalı boyutlarının bu süreçlerle ya da tanımlarla yakından ilgisi vardır. Konunun genel muhtevassından dolayı politikaya ve demokrasiye daha ağırlık verilecektir.

1. Eğitim nedir? 2. Planlama nedir? 3. Eğitim planlanması nedir? 4. Politika nedir? 5. Eğitim politikası nedir? 6. Demokratik eğitim politikası nedir?

Eğitim konusunda söylenenleri bir tarafa bırakarak şunları söyleyebiliriz ki, eğitimin şu dört ana unsurla/boyutla yakın ilgisi vardır. Çünkü eğitimin kendi içeriğini de bunlardan soyutlamak mümkün olmamaktadır.

a. Kültürel b. Toplumsal c. Teknolojik d. İdeolojik

Bütün eğitim sistemleri kapitalist, sosyalist, teokratik her ne olursa olsun bu boyutları az ya da çok dikkate alırlar. Bu sayede yetiştirilmek istenen insan modeli de bu dörtlü mekanizma içinde anlam bulur. En başta eğitimin bir planlama ve politika sorunu olduğu gerçeğinden de hareket ederek şunu söyleyebiliriz ki, hangi tür ya da ideoloji uygulanırsa uygulansın eğitim planlanmasının, dolayısıyla eğitim politikasının kendine has bu dörtlü mekanizmayla yakından ilgisi vardır. Dolayısıyla her eğitim politikası/planlanmasının kültürel, toplumsal, ideolojik ve teknolojik boyutu vardır. Çünkü her ideoloji kendine has olduğu bir anlam ya da yapı çerçevesinde bunları yapar. Eğitimini, hukukunu, ekonomisini, siyasetini, kendisinde has olduğu bu anlam çerçevesinde toplumsal değişimi ve talepleri öngörür.

II. TANIMLAR

a. Eğitim

Bilindiği gibi geniş anlamda eğitim; çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere kazandırılacak zihinsel ve bedensel yeteneklerin tümünü kapsayan her çeşit yetiştirme dir. Genel olarak eğitim iki kısımda incelenmektedir: Örgütlenmiş (formal) ve örgütlenmemiş (informal) eğitim. Bireyin zihinsel yeteneklerinin geliştirilmesini sağlayan genel konularda ve bir meslek kazanmasını sağlayan uzmanlık alanlarında bilgiler edinmesi için gerekli her tür yetiştirme örgütlenmiş eğitim kapsamına girer. Örgütlenmiş eğitim ya da örgün eğitim (ilköğretim, ortaöğretim, vb. bir başka deyişle okul içi eğitim); yaygın eğitim ve hizmet içi eğitimi içermektedir. Bu anlamlarıyla eğitim ku-

rumları ise; aile, okul ve çevredir. Eğitimin işlevleri ise toplumsal, kültürel ve ekonomik olmak üzere üç yönlüdür (Adem, 1993, s.2-5). Eğitim bireyin toplumda hak ettiği yeri bulabilmesi, bu yer ya da meslekten toplum ve kendisi için her zaman yüce olan ereklere ulaşmasında yararlanabileceği bilgi, davranış ve yeteneklerle donatılmasıdır (Adem, 1993, s.2).

Eğitim kavramının birçok tanımı yapılmıştır. En çok bilinenlerle yetinilecek olursa, eğitim; bireye bilgi, beceri kazandırma, bireyin topluma uyumunu sağlama sürecidir. Bir başka tanıma göre eğitim; insan davranışını istenilen yönde değiştirme, ona yeni davranışlar kazandırma eylemidir. John Dewey'e göre eğitim; yaşantıyı yeniden yapılanma yoluyla yetiştirme olarak tanımlamıştır. J.J Rousseau ise, "bitkiler kültürle, insanlar eğitimle biçimlenir" demiştir. Öyleyse eğitimin temel hammadde insanıdır; amacı, iyi davranışlar kazandırmak, bir mesleğin bilgi, beceri ve tekniklerini öğretmek, onu daha üretken kılmaktır. İstenilen bir yaşama düzeyine ulaşma çabası olarak düşünülen eğitim, kalkınmanın en önemli araçlarından biridir, birincisidir. Eğitim; ekonomik ve toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesinde gerekli sayıda ve nitelikte insan gücü yetiştirilmesini hedeflemektedir. Başka bir tanıma göre eğitim; toplumun yaratıcı gücünü ve verimini artıran, bireyi yeteneklerini geliştirme olanağı veren, sosyal adalet, fırsat ve olanak eşitliği ilkelerini gerçekleştirmede en etkili araçtır. Bir diğer tanıma göre eğitim; bireye doğal ve toplumsal çevresini tanıma, bilinçli hareket etme olanağı veren, refah ve mutluluğunu artıran en önemli toplumsal bir hizmettir. Daha ekonomik bir deyişle eğitim; üç temel üretim faktöründen(doğa-sermaye-emek) emeğe nitelik kazandırma sürecidir (Adem, 1993, s.57).

Yukarıda sıralanan tanımlar ya da tanımlamalar eğitim olgusuna yaklaşımla ilgilidir. Genel olarak şunları söyleyebiliriz ki, eğitimin formal ve informal yanı vardır. Formal yanını planlı, önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde amaçlı olarak yapılan eğitim olarak tanımlarız. Okullarda yapılan eğitim öğretim hizmetleri bu grupta yer almaktadır. Ancak sadece okullar değil, hizmet içi eğitim, halk eğitimi faaliyetleri de bu grubun içinde yer almaktadır. Çünkü bu tür hizmetler de belli bir amaç çerçevesinde, belli bir program çerçevesinde yürütülmektedir. Formal eğitim için; a) Amaçlı olması, b) programlı olması, c) Planlı olması gerekmektedir. İnfomal yanını ise aile ve çevre oluşturur. Amaçlı ve planlı olmayan yaşam süreci içinde kendiliğinden oluşan sürece de informal eğitim denir. Örneğin; öğretmenlerin okul içinde veya dışında öğretmen arkadaşlarıyla yaptığı görüşme ve etkileşim sonucu elde ettikleri davranışlar informal eğitim ürünüdür. Öğrencilerin akran grubu içindeki etkileşimleri sonucunda edindikleri davranışlar, sokakta edinilen davranışlar, televizyon izleyerek edinilen davranışlar bu grup içinde yer alır. İnsanlar bu yolla istenmeyen bir takım davranışları da kazanabil-

mektedirler. İnfomal eğitim sürecinin gözlem ve taklit olmak üzere iki etkili öğrenme yolu bulunmaktadır (Fidan, 1996, s. 15).

b. Planlama

İkinci dünya savaşını izleyen son yarım yüzyıldan beri, planlamanın pek çok tanımı yapılmıştır. Anderson'a göre planlama "bazı amaçlara ulaşmak için gelecekte uygulanacak bir dizi kararları hazırlamaktan oluşan bir süreçtir." Yazar bu sürecin içerdiği temel öğeleri de şöyle sıralamaktadır.

1. Planlama geleceğe yönelik bir çalışmadır.
2. Planlama daha çok eylem üzerinde duran bir uygulamadır.
3. Hedef alınan bir amaç olduğuna göre planlama tartışılmış bir çaba ister.
4. Planlama birbirine bağlı bir dizi kararları birlikte getirir.
5. Planlama sınırlı kaynakların çeşitli programlar arasında dengeli bölünüşüdür.

Planlama kimi amaçlara ulaşmak için toplumun mal, para ve insan kaynaklarını daha etkili ve verimli kılmak amacıyla rasyonel ve düzenli çözümlene tekniği kullanılarak gelecekte uygulanacak bir dizi kararları hazırlamaktan oluşan bir süreçtir.

Planın temel öğeleri şunlardır:

1. Planın belli sosyo-ekonomik amaçları olacaktır.
2. Planın ulaşılması gereken sayısallaştırılmış hedefleri belirlenecektir.
3. Bu hedeflere ulaşmak için, önceden saptanan araçlar kullanılacaktır.
4. Plan, belli bir dönemi kapsayacaktır.
5. Bu işle görevlendirilmiş belli organlar bulunacaktır (Adem, 1997, s.25-28).

Planlama; yöneticilerin ve öğretmenlerin beklenmedik durumlarla karşılaşma ve bu yüzden şaşkınlığa düşme yüzdelerini en aza indirger, okul-çevre ilişkilerinde etkin olan dinamik değişkenlerin yönlendirilmesinde de amaçların defalarca gözden geçirilmesine olanak sağlar (Köksal, 1995).

Planlama süreci örgütün gereksinmelerini gerekli kılar uygulamalarda keyfiliği önler ve yönetici değişikliklerinde işin sürekliliğini sağlar. Yeterli bir iletişim sistemi ve etkili koordinasyon sağlıklı bir planlama için çok gereklidir. Bunun nedeni planlamanın bireysel değil, ortak kararlardan oluşan bir işlem olmasından kaynaklanmaktadır. Dikkatlice hazırlanmış tek, esnek ve açık bir plan amaca en kısa ve doğru yoldan ulaşmanın, geçerli ve

etkin bir denetimin temelini oluşturur, yöneticinin bir lider olarak göze aldığı riski minimum düzeye indirir (Köksal, 1995).

c. Eğitim Planlaması:

Eğitim planlaması, politik ve ekonomik gerçekleri, eğitim dizgesinin büyüme gizil gücünü (potansiyelini), böylece dizgenin hizmetinde olduğu ülkenin ve öğrencilerin gereksinmelerini dikkate alarak buna ilişkin politikayı, öncelikleri, dizgenin maliyetini belirlemek amacıyla yapılan kestirme girişimleridir. Eğitim planlaması; geleceğe ya da geleceğin sağlayacağı birçok seçeneği araştırmayı, hedefleri ve değişen sorumlulukları belirlemeyi, bazı sorunlar ya da dengesizlikler gösterecek alanlara dikkat çekmeyi ve ortaya çıkabilecek sorunlar için çözümler ön görmeyi hedeflemektedir. Eğitim planlaması; her şeyden önce eğitimcilerin öğrencilerin kafalarına zorla sokmaya çalıştıklarının, daha açık bir deyişle sorun çözmenin ussal ve bilimsel bir yaklaşımının eğitime uygulanmasıdır. Philip H. Coombs'a göre eğitim planlaması, eğitimin öğrencilerin ve toplumun gereksinmelerini karşılamada ve amaçlarını gerçekleştirmede daha etkili ve verimli kılmak amacıyla rasyonel ve düzenli çözümlene tekniğinin eğitim sürecine uygulanmasıdır (Adem, 1997, s.33).

Bu bağlamda kimi temel kavramların tanımlanması yararlı görülmüştür. İnsan gücü planlaması: İnsan gücü sözcüğü ile karıştırılan başlıca temel kavramlar şunlardır:

İş gücü (Labor Force): Herhangi bir zamanda ülke nüfusunun fiilen çalışan kısmına denir.

Emek: İnsanın mal ve hizmet üretiminde kullandığı, harcadığı bilgi, beceri ve yeteneklerle, fiziksel, ruhsal vb. tüm gücüne de emek denir. Her emek bir ücret karşılığıdır.

İnsan gücü: Bir ülke nüfusunun mal ve hizmet üretebilecek kısmıdır, genellikle 15-64 yaşları arasında ki nüfusu kapsar. Öyle ise insan gücü nüfusun tümünü değil, yalnız çalışabilir nüfusu içermektedir.

İnsan gücü planlaması: Belli bir dönemde ekonomik ve toplumsal kalkınmanın zorunlu kıldığı insan kaynaklarının, daha etkili ve verimli bir biçimde kullanılması amacıyla bilimsel yöntemlerle yetiştirilmesi sürecidir.

Eğitim planlaması ile insan gücü planlaması arasında ki en önemli fark; eğitim planlamasının tüm nüfusu kapsamına karşılık, insan gücü planlaması, nüfusun bir bölümünü, çalışabilir nüfusu, onun da ekonomik ve toplumsal kalkınmanın gereksinme duyduğu nitelik ve sayıda nüfus kesitini

kapsamaktadır. İnsan gücü planlaması başlıca iki amaca yöneliktir. Bu amaçlardan birincisi bireyi, ikincisi toplumu ilgilendirmektedir. İnsan gücü planlamasının bireysel hedefi; bireyin fiziksel niteliklerini, verimini ve toplumsal üretime katkılarını içeren tutum ve davranışlarını kapsamaktadır. İnsan gücü planlamasının çevreye yönelik hedefi ise, eldeki personelin en etkili ve verimli bir biçimde kullanılmasıdır (Adem,1997, s.35-38).

Eğitim planlaması konusunda, eğitim önderleriyle ekonomistlerin beş nokta üzerinde anlaştıkları belirtilmiştir. Bunlar;

1. Eğitim planlaması uzun dönemi kapsamalıdır.
2. Eğitim planlaması kapsayıcı olmalıdır.
3. Eğitim planlaması daha ekonomik ve toplumsal gelişme planlarıyla bütünleşmiş olmalıdır.
4. Eğitim planlaması eğitim yönetiminin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.
5. Eğitim planlaması yalnız nicel gelişmeyle değil, eğitsel gelişmenin nitel yönüyle de ilgilenmelidir, biçiminde sıralanmıştır (Yükseler, 1975, s.5).

“Eğitim planlaması, en geniş anlamında, rasyonel ve düzenli çözümleme tekniğinin eğitim sürecine, eğitimi öğrencilerin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamada ve amaçlarını gerçekleştirme de daha etkili ve verimli kılmak amacıyla uygulanmasıdır.” biçiminde tanımlanmıştır. Eğitim planlamasının; ideolojik yönden tarafsızlığı, her yerde uygulanması düşünülen katı, örnek bir reçete olarak görülmemesi gereği gelecekle ilgilendiği, bu arada ışığını geçmişten aldığı, gelecekte yapılacak eylemler ve alınacak kararlar için sıçrama tahtası olabileceği gibi özellikleri sıralanmıştır. Planlamanın, “yalnız nereye gidileceğini değil, nasıl ve en iyi hangi yoldan gidileceğini de araştıran devamlı bir süreç” olduğu da belirtilmiştir. Planların taş üzerine oyulmak için değil yeni koşullara ve durumlara uydurulması için yapılmasının önemi üzerinde durulmuştur (Yükseler, 1975, s. 2).

Hesapçioğlu’na (1989) göre planlama, “Alternatiflerin tespiti ve geliştirilmesi ile bu alternatiflerden en uygun olan bir tanesinin seçimi işlemlerini kapsar.” Eğitim planlaması ise, “Genel olarak ve emsallerinin gerçekleştirme amaçladığı misyonu sonuçlandırabilmek için okul ve çevresi ile ilgili iç ve dış temel ve kritik bilgileri belirleme, toplama ve analiz etme sürecidir.” Bir hareket planı geliştirmek, bir anlamda okul örgütü içindeki değişikliklere verilen cevaptır, ama yinede plan yapmanın esas nedeni eğitim amaçlarının oluşturulup gerçekleştirilmesi için gerekli uyuma ortamı sağlama süreci olarak yorumlanabilir (Köksal, 1995).

d. Demokrasi:

Kısaca halkın kendini yönetmesi anlamına gelen demokrasiyi kendi tarihi tecrübesinden soyutlayarak tanımlanamayız. Genel tarihi süreç itibari ile demokrasi, Avrupa'nın kendi tarihselliğinden doğan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka deyişle demokrasinin gelişimini ya da döl yatağını aydınlatma, Fransız İhtilali ve sonrası gelişen sanayileşme vb. bir takım olgular oluşturur. Demokrasi, Yunanca 'halk' anlamına gelen 'demos' kelimesi ile 'yönetim' anlamına gelen 'kratos' kelimelerinden türetilmiştir. Hâkimiyetin halka ait olduğu yönetim şekli demektir. Halkın parlamento aracılığı ile hükümetin işlerini denetlediği ve parlamenterlerin kanun çıkarma yetkisine sahip olduğu düzen için kullanılır. Demokrasilerde halkın kendi kendini yönetiyor olmasının siyasette iktidarın kaynağı ile yakından ilgisi vardır. Demokrasi ile beraber ele alınması gereken kavramlar ise şunlardır; insan hakları, seçim, halk, yönetim, eşitlik, özgürlük, din ve medya olgularıdır (Chomsky, 1997, s.136).

e. Politika:

Politika (Yun. Politike, İtal. Politika). Siyaset: Amacına ulaşmayı düşündüğünden başka türlü konuşarak ve davranarak işini yürütme (Meydan Larousse, c.18, s.179).

Başka milletlerin peygamberleri olmasına karşılık yunanlıların filozofları olduğu söylenmiştir. Gerçekte antik çağ yunanlıları kendileriyle çağdaş çeşitli milletlerin tanrı –kral görüşlerini ve teokratik rejimlerini tanımlarına rağmen hiçbir zaman benzeri bir siyasal kuruma sahip olmamışlardır. Onların kendilerinin yakından bildikleri ve yaşadıkları şey, aristokratlarla geniş halk tabakaları, yani tüccarlar, zanaatkarlar ve köylüler arasındaki kronik siyasi mücadeleler ve bu mücadeleler sonucunda ortaya çıkan ve adına demokrasi denilen siyasal yönetim biçimidir. Yunanlılar, kendilerine özgü olan ve dünyaya hediye ettikleri bu yeni kavram ve uygulamayı yine büyük ölçüde kendilerine özgü olan site devleti (polis) içinde gerçekleştirmişlerdir (Aslan, 1996, s. 167-172).

Politika nedir? Bu soruya eski çağlardan bugüne kadar çeşitli cevaplar verilmiştir. Verilen cevaplar ve yapılan tanımlamalar bir tahlilden geçirildiği zaman, bunların başlıca iki değişik ve karşıt görüş etrafında toplandığı, daha doğrusu politikanın birbirinden farklı ve birbirine zıt iki yönünü yansıttığı görülür. Bir görüşe ve anlayışa göre, politika toplumda yaşayan insanlar arasında bir çatışma bir mücadele ve kavgadır. İnsanlar yaratılışları, sosyal ve ekonomik durumları bakımından değişik fikirlere ve çıkarılara sahiptirler. Aralarında düşünce, çıkar ve psikolojik eğilim farklılıklarından do-

ğan çatışma, politikanın temelini oluşturur. Bir bakıma çatışmanın asıl konusu toplumdaki değerlerin paylaşılmasıdır denebilir. Çatışmanın hedefi ise iktidarın ele geçirilmesidir. Toplumdaki çeşitli gruplar siyasal iktidarı elde etmek ve onu kullanmak suretiyle kendi görüşlerini ve çıkarlarını gerçekleştirmek isterler. Karşıt temel görüşü temsil eden düşünörlere göre politikanın amacı her şeyden önce toplumda bütönlüğü sağlamak, özel çıkarlara karşı koyarak genel yararı ve insanların “ortak iyiliğini” gerçekleştirmektir. İdealist ve bir bakıma ütöplik diyebileceğimiz bu ikinci anlayış tarzına bakılırsa, politika herkesin yararına olan bir toplum düzeni kurma çabasından başka bir şey değildir. Duverger’e katılarak diyebiliriz ki, politika gerçekte hem bir çatışma ve iktidar kavgasıdır, hem de –hiç değilse bir ölçüde- toplumun bütün üyelerinin yararına olabilecek bir düzen yaratma aracıdır. Bütün bunlarla beraber politikayla ilgili şu dört karakteristik nokta önem taşımaktadır:

- a. Evrensellik ve süreklilik,
- b. Barış ve düzen,
- c. Uzlaşma,
- d. Meşruluk (Kapani, 1996, s.17-21).

Politika, bir anlamıyla da siyasa demektir ki, bu da bir işte belirlenen ilkeleri ve amaçları kapsar.

Dilimizde politika yerine siyaset sözcüğü de kullanılır. Siyaset, köken olarak Arapça bir sözcük olmasına karşılık, politika İtalyancadan dilimize yerleşmiştir.

Örgütsel düzeyde politika bir örgütün amaçlarının planlanan düzeyde gerçekleştirilmesini yöneten ilkeler ve kurallarıdır. Politikayı oluşturan ilkeler ve kurallar iş görenlerin görevlerini en iyi biçimde düzenlemektedir. İlkeler örgütün üreteceği ürüne ilişkin temel düşünceleri, kurallar ise yapılacak eylem yollarını göstermektedir. Politika örgütte alınacak kararlara ve yapılacak eylemlere yön vermek amacıyla konulmuş ilkelerdir. Politikanın örgüt amaçları, görevleri ve değerlerine ilişkin açıklamalar kadar, bunların gerçekleşmesine ilişkin gereken rehberliği de yapması gerekir. Politikanın amacı, örgütün işleminde kararlılık, tutarlılık, bütönlük ve süreklilik sağlamaktır. Özellikle çatışma ve sürtüşmelerden kaçınmak yoluyla, gelecekteki eylemleri başarmak, politikanın gerçekte amacı olmalıdır.

Politika kavramıyla ilişkili ancak ondan farklı olan kavramlar amaç, kural ve prosedürlerdir. Amaçlarla politikalar arasında fark, birincisinin plan hedeflerini yerine getirmesine karşılık, ikincisinin kararları bu hedeflere yönelmesinden doğar. Diğer bir deyişle, politika “kararları sınırlamak yoluyla rasyonelliği artıran araçlardan biridir.” Kurallar belli durumlarda belli ey-

lemlerin yapılmasını zorunlu kılarlar ve takdir hakkına yer vermezler. Prosedürler gelecekteki eylemlerin nasıl ele alınacağını ve gerçekleştirileceğini ayrıntılarıyla belirtirler. Prosedür bir amacın gerçekleştirilmesinde sırasıyla geçirilecek aşamaları vermesi bakımından, bir politika açıklamasından daha somuttur. Oluşturma biçimine göre politika türleri üçe ayrılabilir. Örgüt yönetiminin saptadığı politika, örgüt amaçlarına en yakın olan örgüt yöneticilerince kendilerine ve aslarına yön vermek amacıyla konulmuştur. Başvuru üzerine saptanan politika, özel durumlarla ilgili yöneticinin gereğinin yapılması için bir üst yöneticiye başvurması durumunda ortaya çıkmaktadır. Dış baskıyla oluşturulan politika, hükümet meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları gibi kuruluşların baskısı sonucu oluşur. Politika türleri, kapsama ve kararını etkilediği yöneticilerin örgütsel düzeyine göre farklılaşmaktadır. Bunlardan biri ve kapsamı çok geniş olan ve örgütü bütünüyle etkileyen temel politikalardır. İkincisi, bir örgütün tümünü değil de, amaç doğrultusunda belli bir alt sistemlerini ilgilendiren genel politikalardır. Uygulama politikası ise örgütün bir birimini ilgilendiren, birim düzeyde yürütülen günlük eylemlere yön veren politikadır. Öte yandan Crane, politikanın iki kısımdan oluştuğuna dikkat çekmiştir. Bunlardan birincisi ilke veya ilkeler kümesi, diğeri ise eylem kurallarıdır. Örgütsel amaçları gerçekleştirme, bu iki bölümün desteğiyle olmaktadır. Politikanın hem oluşturulma süreci hem de sonucu (içeriği) bakımından hangi özelliklere sahip olacağı aşağıdaki biçimde özetlenebilir.

1. Politika yasalara uygun olmalıdır.
2. Politika açık ve anlaşılabilir olmalıdır.
3. Politika durağan olmalıdır. Ancak durağanlık durukluk değil, gelişmeyle açık bir dirikliği içinde taşınmalıdır.
4. Politika esnek olmalı, toplumsal ve ekonomik gelişmeler karşısında örgütün yenileşmesi için ortam yaratabilmelidir.
5. Politika kapsamlı olmalıdır.
6. Politika tutarlı olmalıdır.
7. Politika iş görenlerin katılımıyla gerçekleştirilmelidir.
8. Politika, kendini uygulayacak bir bölüm veya biçimle ilişkilendirilmelidir.
9. Her politika eylemiyle bütünleştirilmelidir.
10. Politika oluşturulma sürecinde, bu politikayı gerçekleştirecek araçların birbiriyle ilişkisi ve araçların uygulanacağı toplumsal bağlam dikkate alınmalıdır (Karakütük, 1996).

f. Eğitim Politikası:

İster piyasa ekonomisi düzeninde, ister planlı ekonomi düzeninde olsun her ülkede eğitim, her şeyden önce bir politika sorunudur. Gelecek kuşakların eğitiminin toplumca benimsenmiş bir değerler dizgesi içinde ele alınması gerekmektedir. Bu değerler dizgesi her toplumda farklıdır. Bu nedenle sözü edilen değerler dizgesi, her ülkede öz eğitim kurumlarınca biçimlendirilmektedir. Bu anlamda ulusal eğitim, ulusal kültürün oluşmasında ve gelişmesinde anahtar rolü oynamaktadır. Çünkü kültür, bir ulusun ulus olma, bütünleşmiş bir toplum olma değerlerinin tümüdür. Nasıl ki, bir toplumu öteki toplumlardan ayıran en belirgin özelliği, kendine özgü bir kültürü olması ise, bu kültürün oluşmasında en önemli etken olan eğitiminde her şeyden önce ulusal olması gerekmektedir (Adem, 1993, s.1).

Bir ülkede eğitilmiş insanlar; bilgi ve davranışları ile yalnız o toplumun ortak değerlerine değil, aynı zamanda dünya toplumun evrensel değerlerine de duyarlı olacaktır. Bu nedenle bir ülkede, ulusal eğitim politikası belirlenirken başlıca iki ilkenin temel alınması zorunludur. Ülkenin uluslararası kuruluşlarla yapmış olduğu anlaşmalar ve ülkenin gereksinimleri (Adem, 1993, s.3-4).

Bu noktada eğitim girişiminin özel yönlerini dikkati çekmek gerekmektedir. Eğitim girişiminin en önemli özelliği, “üzerinde çalıştığı hammadenin toplumdan gelen ve topluma giden insan oluşudur.” Böylece eğitimde birey boyutu kurum boyutundan daha duyarlı olmakta, informal yanı formel yanından daha ağır basmaktadır. Öte yandan eğitim, çok yönlü girişimdir ve eğitim örgütleri çok boyutludur. Bu özelliği, değişik hatta çelişik grupların gereksinimlerini doyurucu politikaların konulması ve uygulanmasını gerektirmektedir. Eğitim yönünden bugün en çok gereksinim duyulan konu, kararlı bir eğitim politikasıdır. Eğitim politikalarının belirlenmesi için başvurulacak temel ölçüt bilimsellik olmalıdır. Eğitim politikalarının oluşturulması konusunda tanımlanan sorunu iki açıdan ele almak ve çözüm getirmek yararlı olacaktır. Bunlardan birincisi, eğitim politikalarının oluşturulmasında etkili olan organların değerlendirilmesi, ikincisi bu organların uygulanabilir eğitim politikaları saptayabilmesi koşullarının belirlenmesidir (Karakütük, 1996).

Tüm bunlarla beraber eğitim politikası hakkında şunlar söylenebilir: Eğitim politikası, eğitime ait işler anlamına gelir. Eğitimde yapılması gerekenlerin ilkeler bağlamında belirgin bir hale getirilmesidir, bu yönde eğitimin dördü boyutundan da hareket ederek, eğitilecek olan bireylerin ya da yetiştirilmek istenen insan modelinin zemininde kültürel, ideolojik, toplumsal ve ekonomik yönlü ilkelerin belirlenmesidir. Eğitim politikasının özelliklerini ya da niteliklerini politikanın kendi özelliklerinden bağımsız düşüneyiz. O halde eğitim politikasının özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

1. Bireylere kazandırılmak istenen bilişsel, duyuşsal ya da psikomotor davranışların belirlenmesinde belirlenen ilkeler; evrensel/sürekli, barış/düzeni öngören, uzlaşmacı ve meşru olmalıdır.
2. Eğitsel değişikliklerin belirlenmesinin yasal bir temeli olmalıdır.
3. Eğitim örgütlerince ya da eğitim bireylerince saptanan ilkeler bireylerce anlaşılabilir ve açık olmalıdır.
4. Eğitim politikası; esnek olmalı, toplumsal ve ekonomik bir takım değişikliklerin meydana geldiği dönemlerde eğitsel niteliklerin de bu değişen toplumsal ve de ekonomik koşullara uyum sağlaması gerekir.
5. Eğitim politikaları, kapsamlı ve tutarlı olmalıdır.
6. Eğitim değişiklikleri ile ilgili ilke ve değişikliklerin belirlenmesinde tüm iş görenlerin bu kararları alma sürecine katılmaları sağlanmalıdır.
7. Eğitim politikalarının oluşturulmasında iki yön dikkate alınmalıdır. Biri ulusal, diğer bir deyişle toplumsal bağlam, diğeri ise uluslararası özellikler. Tabii ki, bu özelliklerin yine eğitimin dörtlü boyutuyla yakından ilgisi vardır; kültürel, ekonomik, ideolojik ve toplumsal.
8. Eğitsel niteliklerin belirlenmesinde ya da yapılmak istenen eğitsel değişikliklerde, bunların tespiti noktasında temel ölçüt bilimsellik olmalıdır.
9. Eğitim politikası en başta daha kapsamlı bir alan olan eğitim planlamasının genel muhtevsından dışarı çıkmamalıdır. Çünkü eğitim politikasına yön veren bir anlamıyla da eğitim planlamasıdır; ama eğitim planlaması daha uzun bir dönemi kapsamasına karşılık, eğitim politikası daha kısa bir dönemi kapsar ve planlamaya göre alanı daha sınırlıdır.
10. Eğitim politikalarını saptayacak organlar ve bu organların uygulanabilir eğitim politikaları saptayabilmesi koşullarının belirlenmesi gerekir (Chomsky, 1997, s.25-35)

III. DEMOKRATİK EĞİTİM POLİTİKASI MÜMKÜN MÜ?

Demokratik politikayı da yine demokrasinin kendi epistemisini oluşturan, temel sayılıtlarından ve de parametrelerinden ayrı göremeyiz. Kendi uygulama alanları ya da meşru zeminleri olan ekonomik, toplumsal ve kültürel zeminlerini de yine demokrasinin kendi temel semantik çerçevesinden soyutlayarak tanımlayamayız. Bir başka deyişle, demokratik bir politika ve bunun uygulama alanlarını oluşturan politikaların ekonomik, kültürel ve toplumsal içerikleri de yine demokrasinin temel kapsamı bağlamında ele alınmalıdır. Dolayısıyla biz şimdi en başta demokrasinin temel felsefesinden de hareket ederek başlangıçtan beri yaptığımız tanımlardan da yararlanarak bir demokratik eğitim politikası tanımı oluşturmaya çalışacağız. Çünkü en başta demokratik eğitim politikası demokrasinin kendi semantiğine özgüdür.

Demokrasiyi öznenin oluşumu ve eylemi için en uygun kurumsal ortam olarak tanımlamak, demokratik anlayış okul, hastane, işletme ve bucak gibi örgütlü toplumsal yaşamın tüm görünümüne yansımıyorsa, anlamsızdır. Demokrasi kentlerin ve tecimin geliştiği bir toplumda bucak düzeyinde doğmuştur büyük ölçüde; bununla birlikte sanayileşme sonrası bir toplum niteliğindeki tüm büyük örgütlenimlerde bulunmalıdır. Kamuoyunun bir yandan sanayi demokrasisine bağlı kalması, bir yandan da şiddetle kentlerin ve bölgelerinin özerkliğini istemesi büyük örgütlenimlerdeki demokrasi arayışının bir göstergesidir. Demokratik eylem bölgeleri ve tasarıları gerçekleştirme eylemini kısıtlayan zorlamalarla bireysel yeğlemeleri birbirine yaklaştırmaya yarayan karar süreçlerini genişleterek toplumun birçok açıdan tek bir noktada yoğunlaşmasını engellemektedir. Bu da öncelikle eğitim yoluyla sağlanır. Eğitim konusundaki düşünceler insana ve topluma ilişkin birçok görüşü yansıtır. Eğitimde iki eşit ağırlıklı amaç saptanmalıdır: Bir yandan usun ve ussal eylemin oluşumu; öte yandan kişisel yaratıcılığın ve ötekinin özne olarak tanınmasının gelişimi. İlk amaç öncekilere oranla daha yakındır ve korunmalıdır. Eğitim temelinde bilgi olmalıdır, hiçbir şey, herhangi bir örneğe göre toplumsallaşmaya ya da ekonominin gereksinimlerine öncelik veren bir eğitim izlencesi anlamsız ve zararlı değildir. Hem insanın ve toplumun salt usçu bir anlayışla ele alınması bir yana bırakılmalı hem de usun değerini ortadan kaldıracak her şeye karşı konulmalıdır. Usula erkin birliğine karşı verilen bitmez tükenmez savaşım önce usu kurtarmayı ister, sonrada onu özgürlükle birleştirmeyi. İkinci amaçta özgürlüğün öğrenilmesidir. Bu bir yandan eleştirel düşünce ve yenilikle, bir yandan da kişinin cinselliği ve tarihsel belleği gibi şeyleri içeren kendi özelliklerinin bilincine varması ile olur; burada hedeflenen öteki birey ve toplu düzenlenimlerin birer özne olarak tanınmasıdır. İşte bu nedenle eğitim, izlenceler düzeyinde üç büyük amaç saptanmalıdır kendine: bilimsel düşüncenin kullanılması, kişisel anlatım

ve ötekinin tanınması, yani zamanda ve uzamda bize uzak ekin ve toplumlara, benim diyişimle tarihselliklerini, bilime ekonomik eylem ve ahlaklılık modelleri aracılığıyla kendilerini yaratma biçimlerini, kısaca oralardaki esinleri ortaya çıkarmak amacıyla açılması. Yinede izlenceler bir eğitim anlayışının tanımlamak için yeterli değildir. Bunlara eğitsel ilişkiyi eklemek gerekir, hatta öncelik eğitsel ilişkiye verilmelidir. Bu, öğretimin en çok gereksinim duyduğumuz yeni bir tanımıdır, çünkü günümüzde, François Dubet'in Fransa'da ki incelemelerinde açıkça gördüğümüz gibi öğretmenlerin dünyası ile öğrencilerin dünyası arasında giderek açılan bir uçurum bulunmaktadır. Öğretmen, birine ötekini tanıtmayı öğreten bir aracıdır. Okul ekinsel ve toplumsal bakımdan benzeşmez olmalıdır. Demokrasinin en önemli göstergesi, kurumların yapmaya çabaladıkları gibi sorumlu ve kamu iyiliği için kaygılanan yurttaşlar oluşturma çabasıdır. Oysa günümüzde, özellikle gönençli ülkelerde yaygın olan, siyasal kayıtsızlıktır. Özel yaşamın kamu yaşamından ayrıldığı ve siyasal katılımın azaldığı gözlenmektedir. Eskiden insanın iyi bir yurttaş, dahası iyi bir devrimci olabilmesi için kişisel çıkarlarını toprağa gömmesi gerektiğine inanılırdı; bugün neredeyse bunun tersini söylemez gerekir (Touraine, 1997, s. 211-216).

Yüzyıllardır demokrasiyi; bilgisizliğin, bağımlılığın, geleneğin ve tanrısal hukukun zindanlarından kurtuluş, ekonomik kalkınma ve halk egemenliği sayesinde kurtulmamızla bağdaştırdık. Toplumunu ekonomik, siyasal ve ekinsel bakımdan harekete geçirmek ve yalnızca gerçeğe ve bilginin gereklerine boyun eğsin diye mutlaklardan, dinlerden ve devlet ideolojilerinden kurtarmak istiyorduk. Uygulamalı başarıyı, siyasal özgürlüğün, kültürel hoşgörüyü ve kişisel mutluluğu birleştiriyormuş gibi görünen bağlara güveniyorduk. Ama çok geçmeden kaygıların ve korkuların zamanı geldi. Konu, farklılıklarımızla birlikte yaşamayı, gitgide daha çok açılan ama aynı zamanda da olası en büyük çeşitliliği içeren bir dünya kurmayı öğrenmektir. Ne iletişimi olanaklı kılan birlik, ne de yaşamın ölümden değerli olmasının nedeni olan çeşitlilik birbiri uğrunda harcanmalıdır. Demokrasiyi, evrenselin yerel özelliklere karşı etkisi olarak değil, araççı usun birliği ile belleklerin çeşitliliği, değiş tokuşla özgürlüğü birleştirmeyi sağlayan kurumsal güvenceler bütünü olarak tanımamak gerekir. Demokrasi ötekini kabul etmenin bir yoludur, der Charles Taylor. Demokrasi iki cephede savaşmalı: bir yandan yine en güçlülerin hizmetinde bir ideoloji olarak belirme tehlikesi olarak karşı karşıya kalabilir; öte yandan adı canının istediğini yapan baskıcı bir iktidarın hizmetine kullanılabilir. Bu iki tehlikeye karşı savaşarak siyasal alanın yeniden kurulmasına ve demokratik düşüncelerin yeniden doğmasına yardım etmektir (Touraine, 1997, s.9-12).

Demokrasi eğitimi ya da demokrasi için eğitim, yönetim biçimi ola-

rak demokrasinin yaşamasına eğitim sisteminin bir katkısı olarak düşünülebilir (Miser, 1991).

Demokrasinin fonksiyonlarının ve değerlerinin bireylerde anlayış olarak geliştirilmesi ve toplumlarda kalıcılığını sağlamak için demokrasi eğitime ihtiyaç vardır. Nasıl bir eğitimi gerektirmektedir? Sorusuna verilecek cevap ise formal olarak okullar, informal olarak ise aile ve çevre bu sorunun cevabıdır. Görüldüğü gibi hoşgörü kavramı hoşgörünün fonksiyonları ve temel öğeleri demokrasi ve demokrasi eğitiminde de vazgeçilmez bir öğedir. Bireyler ve toplumlar açısından önemli olan daima hoşgörülü olunması ve hoşgörü anlayışının demokrasinin kalıcılığı için kullanılmasıdır (Büyükkaragöz, 1996).

Demokrasi bir yönüyle Grekler kadar eski; fakat diğer yönüyle güzelliği tartışmaya açık olsa bile MONA LİSA kadar yeni sayılır. Halkın kendi kendini yönetmesi anlamında eski; taşımakta olduğu evrensellik, eşitlikçi/eşitleştirici ilke ve idealleri bakımından da yenidir. İnsanların kendilerini yönetmeleri ve yönetime katılmaları olarak özgürlüğü; ama belirli bir düşünce, tasavvur, hayat ve dünya görüşünü öngören normatif özelliği ile kendinde has bir baskıyı taşımaktadır. Modern demokrasilerin kültüründe “ben” ve “başkası” kavramsallaştırımı belirli bir içeriğe zorunlu olarak bağlı kalınarak yapılmakta; bu içeriği ise yine belirli bir tarihsel mirasın şekillendirdiğini ya da ona kendi rengini kattığını görmekteyiz. Demokrasi Avrupa geleneği içinde, “sivil toplum”, “ben” ve “başkası”nı tanımlama biçiminin kendine has özelliği ile insanlık tarihinde ilk defa ortaya çıkmaktadır. Sözleşme temelli bir toplum anlayışının egemen olduğu batı dünyasında, demokrasi Kartezyen gelenekte anlam ve varlık bulan “birey” üstüne kuruludur. Kartezyen tasavvur ya da düşünme biçiminde “özne”, yani “başkası”nın karşıtı olarak “ben”, kendi varlık ve meşruiyetini kendi içinde taşıyan bir yeterlilik, bunun neticesi olarak da kendini “diğerinden” yalıtın bir düşünce ortaya çıkardı. Çünkü kendini idealist bir okuma biçiminin imkânı ile kapalı bir dünyaya dönüştüren demokratik/modern insan, aynı zamanda dışarıya kapalı bir toplum ve uygarlığın “başkası”nı dışlayan bir dünyasını inşa etmiştir bununla. Hıristiyanlık, J. Roberts’in tesbit ve ifadesi ile tarihte başkası ile birlikte yaşama tecrübesine sahip olmayan tek din olma özelliği taşımaktadır. Diğer ifade ile modern demokratik gelenek taşımakta olduğu Kartezyen özelliğinden dolayı bugün hâlâ “başkası”na açık değildir ve olamamaktadır. Fakat bunun yanında birlikte olabilmek için “başkası”na başından beri iki seçenek sunmaktadır: bunlardan biri asimilasyon diğeri ise eliminasyondur (Arslan, 1996).

Demokrasi, en yaygın ve yalın anlamıyla, halkın kendi kendini, ken-

disi için yönetmesidir. Demokrasinin istenen nitelikte gerçekleşebilmesi için birbirine dayalı ve birbiri ile iç içe üç koşulu vardır:

1. Demokratik yönetimin kuralı ve işleyişi ussal olmak zorundadır.
2. Demokratik yönetim “yol gösterici” olarak birini seçmek zorundadır.
3. Demokratik yönetim evrensel insan haklarına ve hukuka uygun işlemek zorundadır.

Bir insanı demokratikleştiren nitelikler değişik yönden irdelenerek değişik bir biçimde sıralanabilmektedir. Konumuz eğitim olduğu için, öğrencilerin eğitim sürecinde yaşayarak kazanabilecekleri nitelikler, 5 başlık altında aşağıda kümelenebilir.

1. Demokrat insan düşüncesini özgürce söyler.
2. Demokrat insan başkalarıyla işbirliği yapmakta beceriklidir.
3. Demokrat insan öğrenmeye, araştırmaya tutkundur.
4. Demokrat insan kendinin ve toplumunun sağlığını korur.
5. Demokrat insan üreticidir (Başaran, 1986).

Bunlar kendi içinde önemli açılımlar olmasına rağmen, bu gibi olguların sadece demokrasiye indirgenmesi en başta bizi demokrasi konusunda yanlış bir takım tanımlandırmalara götürecektir, bu da demokrasi konusundaki değerlendirmeleri görece bir hale getirecektir.

Duygu, düşünce ve uygulama açısından hoşgörü; kendimize yakın veya uzak bulduğumuz insanların her türlü duygu, düşünce ve davranışlarını anlamak ve kabullenmek için o insanlara karşılıksız sevgi, saygı, güven ve anlayış duyarak kurulan fonksiyonel bir iletişim sürecidir. Bu fonksiyonel tanımdan hareketle hoşgörünün öğeleri ortaya çıkabilir. Bu öğeler: sevgi, saygı, güven, anlayış, kolaylaştırma, paylaşma, işbirliği, fonksiyonel hale getirme ve iletişim kurma şeklinde sıralanabilir. Önemli olan hoşgörünün bu öğeleriyle sosyal ilişkilerde bir bağlantı kurabilmektedir (Büyükkaragöz, 1996).

Rönesans sonrası bir tecrübenin neticesinde ortaya çıkmış olan “tolerans”ın, “katlanma” anlamı taşımasına rağmen son zamanlarda bizde yanlış bir şekilde ve yanlış bir “bağlam” da “hoşgörü” olarak kullanılması, Tanzimat’la birlikte alışkanlık haline getirdiğimiz indirgemeci zihin mahsulü sayılmalıdır (Arslan,)

Demokrasi bir yönetim biçimi olmanın yanında, Ertürk’ün de belirttiği gibi “bir dünya görüşü ve yaşama biçimi”dir. Bireysel ve kümesel düzeyde demokrasinin benimsenmemesi, davranışa dönüştürülememesi, her halde bir kamu yönetimi biçimi olarak demokrasinin işlenmesini güçleştirir.

cektir (Miser, 1991).

Demokrasinin olmazsa olmaz beş kuralı vardır. Bunlar demokrasinin altın kurallarıdır. Bir, rejimin demokrasi olup olmadığını anlamamız için, bir dürüst ve samimi seçimler... İki, bu seçimlere birden fazla ve farklı görüşleri savunan adayın katılması... üç, bu seçimlerin önceden belirlenen düzenli aralıklarla yapılması... dört, oyunun kurallarının bozulmaması... ve beş, çoğunluğun azınlığın haklarına tecavüz etmemesi gerekmektedir (Ateş, 1997).

Kelimeyi tam anlamında alırsak diyebiliriz ki, gerçek demokrasi hiçbir zaman varolmamıştır ve varolmayacaktır. Çokluğun idare etmesi tabii düzene aykırıdır. Halkın kamu işleriyle uğraşmak için devamlı bir şekilde toplantı halinde bulunması düşünülemez. Şunu da ilave edelim ki, demokrasi idaresi yahut halk hükümeti kadar iç savaşlara ve karışıklıklara elverişli bir hükümet yoktur. Çünkü demokrasi kadar şekil değiştirmeye her zaman kuvvetle meyil gösteren ve dolayısıyla varlığını korumak içinde daha çok öngörüye, cesarete muhtaç bir hükümet yoktur. Asıl, böyle bir teşkilat içinde vatandaş kuvvet, sebat kazanmalı ve erdemli Palatin'nin Polonya Diyet Meclisi'nde söylediği şu sözleri, Tanrının günü içinden tekrarlamalı. Tanrılardan mürekkep bir millet olsaydı kendisini demokrasi ile idare ederdi. Bu kadar mükemmel bir idare insanların harcı değildir (Rousseau, 1997, s. 92–94).

Demokratik eğitime gerçekten gereklilik var mı? Bu sorunun cevabı bazıları için çok anlamsız olabilir, diğer taraftan bazıları için uzun tartışmalar gerektiren bir konudur. Bu anlamda niçin demokratik eğitime ihtiyaç olduğu sorusuna cevap arama süreci pek çok toplumda da halen devam etmektedir. Bizim toplumumuz için de. Kısmen bu sürecin halen devam ettiğini söylemek yanlış olmasa gerek (Kıncal ve Işık, 2003).

Demokratik eğitim politikasını yukarıda söylenenlerden bağımsız düşünemeyeceğimizden dolayı demokrasinin genel niteliklerini toparlamak şöylece mümkün gözükmektedir:

- Modernizmle yakınlığından dolayı, demokrasi modernizmin kendisine has tüm unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır. Demokrasi bir anlamda modernizmin siyasal düzlemde anlam bulmasıyla ilgilidir.
- İktidarın kaynağı Tanrı'dan alınarak halka verilmiş ve iktidarın kaynağı profan bir şekilde arınık edilerek, sekülerleştirilmiştir.
- Bu kadar mükemmel bir idare insanların harcı değildir.

- Demokrasinin altın kuralları; katılım, seçimler, farklılıklar, oyunun kuralları, azınlık hakları.
- Kartezyen özelliğinden kaynaklanan ve kendi meşruiyetini Antik Yunan'ın tarihi mirasına bağlayan Batılının, tarih felsefesini ve ontolojik zeminini “ben” ve “başkası” gibi bir düalizmin oluşturması, -Taylor'un da ifadesiyle demokrasi, ötekini kabul etmenin diğer adıdır- bunun da insana iki seçenek tanınması; asimilasyon ya da eliminasyon.
- Hoşgörünün değil, ama toleransın yine Batılının kendi toplumsallığından kaynaklanan farklılıklara göre bir oluşum yaratması
- Kulluktan bireyliğe, dolayısıyla vatandaşlığa geçişin bir ürünüdür. (Bunun da modernizmin bir sonucu olarak karşımıza çıkan ulus-devlet olgusuyla yakından ilgisi vardır).
- Demokrasi bir yönetim biçimi olmanın yanında bir dünya görüşü ve yaşama biçimidir de. Bu da zihin yapısını ifade eder. Demokratik bir zihin yapısı doğması muhtemel meseleleri çatışmaya meydan vermeden bir uzlaşma içinde çözmek istemesidir. Demokratik zihin, ebedi ve ezeli doğrular olduğunu kabul etmeyen bir tasavvur biçimi olarak her şeyi toplumsal talepler bağlamında göreceleştirmek gibi bir işlev yüküdür.
- Demokratik eğitim, eğitimin demokrasiye olan katkısı şeklinde düşünülmelidir. Demokratik eğitimin formal yanını okullar, informal yanını ise aile ve çevre oluşturur.
- Demokratik eğitimde iki eşit ağırlıkta amaç belirlenmelidir; bir yandan aklın ve akli eylemin oluşumu; diğer yandan kişisel yaratıcılığın ve ötekinin özne olarak tanınmasının gelişimi (Chomsky, 1997, s. 46-98)

Demokratik eğitim sonucunda bireylerin demokratik değerleri özümsemesi amaçlanmaktadır. Demokratik eğitimin gerçekleştirilmesi ve dolayısıyla bireylerin demokratik değerleri benimsemeleri özel bir önem taşımaktadır.

Eğitim eğer demokratik değerler üzerine inşa edilmemişse, büyük olasılıkla bir ideoloji için araç olmaktan öteye gidemeyecektir (Bursalıoğlu, 1991, s. 669). Eğitim demokratik değerlerin üzerine inşa edilmiş ise, insanın mutluluğu ve gelişmesi için bir araç olması gerektiği genel kabul görmektedir (Garrison, 2001).

IV. SONUÇ

Demokratik eğitim politikası; eğitsel niteliklerde ya da eğitsel değişikliklerde belirlenen ilkelerin demokrasinin parametrelerine ya da temel sayıltılarına uyumu olarak anlaşılmalıdır. Çünkü her ideoloji ister sosyalist, ister Kemalist, ister teokratik olsun eğitim politikalarını kendi ideolojik fel-

sefi temellerine uyumlu hale getirmeye çalışırlar. O halde demokratik eğitim politikasının özellikleri şu şekilde tespit edilebilir.

- Demokratik eğitim politikası; demokratik eğitim planlamasının kapsamında, kapsamlı ve tutarlı olmalıdır. Onun dışına çıkmamalıdır. Eğitim planlamalarıyla bütünleştirmelerini öngörür.
- Eğitsel niteliklerin belirlenmesinin yasal temellerini demokratik parametreler oluşturur.
- Her ideolojinin kurumsallaşmak istediğini ve istediği gerçeğinden de hareket ederek şunu söyleyebiliriz ki, demokratik eğitim politikaları, demokratik örgütlerce ve bireylerce tesbit edilir. Bunlar da demokrasinin kendine has alanında anlaşılabilir ve açık olmalıdır.
- Demokratik eğitim politikasında temel hedef çağdaşlıktır; dolayısıyla bunun da Modernizmle yakından ilgisi vardır. Bu yüzden, eğitim politikasının esnekliğini, toplumsal ve ekonomik bir takım değişikliklerin meydana geldiği dönemlerde eğitsel niteliklerde belirlenen ilkelerin modern olması amaçlanır.
- Bireylere kazandırılmak istenen bilişsel, duyuşsal ya da psiko-motor davranışların belirlenmesinde belirlenen ilkeler, demokrasinin kendi felsefi semantiğine uygun olarak; evrensel/sürekli, barış/düzeni öngören ve uzlaşmacı olmalıdır.
- Demokratik eğitim politikasında yine demokrasinin bir boyutu ele alacağımız katılım esastır. Bu da yapılacak eğitsel değişikliklerde tüm iş görenlerin bu değişime katılmasını gerektirir.
- Demokratik eğitim politikasında formal yanı okullar, informal yanı ise aile ve çevre oluşturur.
- Demokratik eğitim politikasının Modernizmle ilişkisi ise şu ana başlıklar etrafında kurulabilir:
 1. Demokratik eğitim politikasına yön veren değişiklikler sekülerdir. Yetiştirilen ya da yetiştirilmek istenen insan modelinin de bu kaygılara sahip olması esas alınır.
 2. Demokratik eğitim politikası ütopyik nitelik taşır. (Rousseau'nun söyledikleri hemen hatırlanmalı) Kendisini her ne kadar eşitlikler ve özgürlükler üzerine kurmuşsa da pratikte eşitsizlikler ve özgürsüzlükler üretmiştir.

3. Demokratik eğitim politikasının Modernizmle ilgisinin diğer bir yanını ise şu niteliği oluşturur. Modernizmin bir sonucu olarak karşımıza çıkan ulus-devlet anlayışı eğitim politikalarına yön verir ya da eğitim politikaları bu yönü dikkate almak durumundadırlar. Dolayısıyla kendisini birey üzerine kuran demokratik eğitim politikasında amaç “vatandaş” yetiştirmektir.
- Demokratik eğitim politikasında belirlenen ilkelere –bireylerde görülmesi istenen davranış değişiklikleri de bu yöndedir- demokrasinin sadece bir yönetim biçimi değil, aynı zamanda bir yaşama biçimi ve felsefesi olduğu hedeflenir. Demokratik eğitim politikası zihni bir içerik taşır ki, bu da eğitsel sorunların çözümünde çatışmaya meydan vermeden bir uzlaşma içerisinde bunların çözümünü gerektirir. Eğitsel değişiklikler toplumsal talepler bağlamında gerçekleştirilir, ebedi ve ezeli doğrular olduğu kabul edilemez.
 - Demokratik eğitim politikasında da en başta da belirttiğimiz gibi çağdaşlık, modern olma esastır. Kendisini eski Yunan’ın tarihi mirasına bağlayan Batılının kendi içerisinde oluşturduğu bu politika, üçüncü dünya ülkeleri ve Türkiye içinde esas niteliği taşımaktadır. Kendisini Kartezyen geleneğin ontolojik meşruiyet zeminine borçlu bilen demokratik eğitim politikası “ben” ve “başkası” gibi bir düalizm üzerine kuruludur. Bu anlamıyla demokratik eğitim politikasının sunduğu iki seçenek vardır: asimilasyon ya da eleme. Toplumsal talepler bağlamında demokratik eğitim politikasına, farklılıkların eğitsel değişikliklere katılımında ya da yön vermesinde hoşgörü değil, tolerans hâkimdir.
 - Demokratik eğitim politikasında politik değişikliklerin tespitinde kullanılacak temel ölçüt bilimselliklerdir.

V. KAYNAKÇA

- Adem, M., (1997). Eğitim Planlaması, A.Ü. E.B.F. Yayınları, Ankara.
- Adem, M., (1995). Eğitim Politikası, A.Ü. E.B.F. Yayınları, Ankara.
- Adem, M., (1993). Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı, A.Ü. E.B.F. Yayınları, Ankara.
- Arslan, M., (1996). Felsefeye Giriş, Vadi Yayınları, Ankara.
- Ateş, T., (1997). *Eğitim ve Demokrasi*, Mesaj Dergisi, Cilt, 4, s. 15-21
- Başaran, İ.E., (1986). “*Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir?*”, A.Ü. E.B.F. Dergisi, Cilt:19, S. 111-115

- Büyükkaragöz, S., (1996). “*Demokratik Eğitim Politikası*”, Eğitim ve Bilim, Cilt, 20, s. 9-16
- Chomsky, N., (1997). *Demokratik İdeallerin Çöküşü*, İstanbul, Pınar Yayınları
- Fidan, N.,(1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara, , Alkım Yayınları
- Garrison, W.H, (2003). “*Democracy, experience, and adult education :Promoting a continued capacity for growth*”. Phi Delta Kapan. Sayı 84(7), s.525-529
- Kapani, M., (1996) *Politika Bilimine Giriş*, 8. Basım, İstanbul, , Bilgi Yayınevi
- Karakütük, K., (1996). “*Eğitim Politikası*”, A.Ü. E.B.F. Dergisi, Cilt, 29, S. 16-20
- Kıncal, R.Y, Işık, H., (2003) “*Demokratik Eğitim ve Demokratik Değerler*” Eğitim Araştırmaları, Sayı.11, s. 54-58 , Anı Yayıncılık. Ankara
- Köksal, H., (1995).“*Demokratik Eğitim*”, Marmara Ün. E.B.F. Dergisi, Sayı, 7, s. 179-182. İstanbul
- Meydan Larousse. Cilt. 18, Sabah Yayınları
- Miser, R., (1991). “*Demokrasi Eğitimi ya da Eğitim İçin Demokrasi*”, A.Ü. E.B.F. Dergisi, Cilt, 24, s. 50-53. Ankara
- Rousseau, J. J., (1997).*Toplum Sözleşmesi*, İstanbul, , M.E.B. Yayınları
- Taylor, C., (1995).*Modernliğin Sıkıntıları*, İstanbul, , Ayrıntı Yayınları
- Touraine, A., (1997). *Demokrasi Nedir?* İstanbul, , Yapı Kredi Yayınları
- Yükseler, A., (1975). *Eser Eleştirisi ve İnceleme* , (Yöneten Mahmut Adem), Mayıs,

* * * *